

Roll No.

DD-2523

M. A. (Previous) EXAMINATION, 2020

SANSKRIT

Paper Third

(भाषाविज्ञानम्)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

सूचना : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

इकाई—I

1. भाषायाः व्युत्पत्तिपरकोऽर्थः लिखित्वा भाषां सुस्पष्टरूपेण परिभाषयत। 20

अथवा

भाषाणाम् आकृतिमूलकं पारिवारिकं च वर्गीकरणं प्रदर्शयत।

इकाई—II

2. संस्कृतध्वनिदृष्ट्या मानवीयं ध्वनियन्त्रं निरूपयत। 20

अथवा

ध्वनिपरिवर्तनस्य कारणानि निरूपयत।

(A-54) P. T. O.

इकाई—III

3. अर्थपरिवर्तनस्य कारणानि विवेचयत । 20

अथवा

मध्यकालीन-भारतीया-आर्यभाषाणां परिचयो दीयताम् ।

इकाई—IV

4. अधोलिखितेषु केषाञ्चित् चतुर्णां सप्रसंगं व्याख्या विधेया— 20

- (i) आत्मा बुद्ध्या समेत्याऽर्थान्मनो युङ्क्ते विवक्षया ।
मनः कायाऽग्निमाहन्ति, स प्रेरयति मारुतम् ॥
- (ii) उदात्तश्चाऽनुदात्तश्च स्वरितश्च स्वरास्त्रयः ।
ह्रस्वो दीर्घः प्लुत इति कालतो नियमा अचि ॥
- (iii) व्याघ्री यथाऽऽहरेत् पुत्रान्, दंष्ट्राभ्यां न च पीडयेत् ।
भीता-पतन-भेदाभ्यां तद्वद्वर्णान् प्रयोजयेत् ॥
- (iv) शङ्कितं भीतमुद्घुष्टमव्यक्तमनुनासिकम् ।
काकस्वरं शिरसिं तथा स्थानविवर्जितम् ॥
- (v) कुतीर्थादागतं दग्धमपवर्णं च भक्षितम् ।
न तस्य पाठे मोक्षोऽस्ति पापाऽहेरिव किल्विषात् ॥
- (vi) हस्तेन वेदं योऽधीते स्वरवर्णार्थसंयुतम् ।
ऋग्यजुःसामभिः पूतो ब्रह्मलोके महीयते ॥

इकाई—V

5. अधोलिखितेषु केषाञ्चित् चतुर्णां सप्रसंगं व्याख्या विधेया— 20

- (i) पमादमनुयुञ्जन्ति बाला दुग्धेधिनो जना ।
अघमादं च मेधावी धनं सेट्ठं रक्खति ॥

- (ii) न हि पापं कतं कम्मं सज्जुखीरं व मुच्चति ।
डहन्तं वालमन्वेति भस्मच्छन्नो व पावको ॥
- (iii) फन्दनं चपलं चित्तं दुरक्खं दुन्निवारयं ।
उज्जुं करोति मेधावी उसुकारो व तेजनं ॥
- (iv) उट्टानेनप्पमादेन संयमेन दमेन च ।
दीपं कयिराथ मेधावी या मोघो नाभिकीरति ॥
- (v) अनवट्ठितचित्तस्स सद्वम्मं अविजानतो ।
परिप्लवपज्झादस्स पज्झा न परिपूरति ॥